

VESTITORUL

Organ al Eparhiei române unite de Oradea-Mare și revistă de cultură religioasă.

Redacția și Administrația:
Oradea-Mare,
Parcul Ștefan Cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărei luni.

Abonament:
Pe un an 420 Lei.
Exemplarul 5 Lei.

— Rugăm pe toți restanțierii noștri, ca până la 31 Decembrie să binevoiască a ne achita taxa de abonament, deoarece dela 1 Ianuarie vom suprima revista pentru toți cei ce nu vor fi în curent cu abonamentul pe 1925.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 2918/1925.

Dispozițiuni catihetice.

Fiind catehizarea elevilor școlari o parte de mare importanță a pastoralului, și dorind, ca preoții din pastorajia sufletelor să satisfacă și acestei datorințe a lor cât se poate de exact și conștiincios, și pentru ca să fim orientați despre felul cum își îndeplinește fiecare preot această îndatorire a sa, ca apoi față de neajunsuri să putem lua măsuri de îndreptare, iar față de eventualele neglijențe sancțiunile cuvenite, prin aceasta, cu privire la prevederea instrucțiunii religioase a elevilor școlari, dispunem următoarele:

I. 1. Fiecare purtător de oficiu parohial în virtutea oficiului său este îndatorat, ca instrucțiunea religioasă a elevilor dela toate școlile, (afară de cele pentru cari sunt constituiți catiheți separați), fie confessionale fie de stat, de pe teritoriul parohiei sale, să o provadă în persoană, și numai în cazuri speciale și din motive extraordinare se va admite, ca prevederea instrucțiunii religioase să fie încredințată cu prealabilă învoire a Ordinariatului altor persoane destoinice, de religione gr. catolică, pentru cari însă va fi a se cere spre acest scop autorizația Ordinariatului.

2. Instrucțiunea religioasă se va face după planul de lecțiuni dat de autoritățile noastre bisericești.

3. Fiecare catihet va avea să inducă oră de oră materia propusă în condica școlii, precum și în *registru* catehezilor, ce se va conduce din partea fiecărui catihet, independent de condica școlară. Cu

ocaziunea inspecțiilor din acest registru se va constata punctualitatea în ținerea orelor precum și progresul în materii.

4. Catiheții se vor îngriji, ca toți elevii încă la începutul anului școlar să fie provăzuți cu manualele de religione necesare, precum și cu cărți de rugăciuni. În scopul procurării cărților se va cere și sprijinul comunei politice, iar întrucât aceasta sumă nu ar fi destulă, sumele necesare la procurarea cărților se va putea anticipa din cassa bisericeii, rămânând, ca școlarii să le plătească ulterior. Celor săraci li se vor putea da cărțile și gratuit, în sarcina cassei bisericeii. Se vor folosi numai manualele edate cu avizul comisiei catehetice mitropolitane și cu aprobarea autorităților bisericești. Elevii din aceeași clasă vor avea același manual de religione.

5. Catiheții se vor îngriji, ca elevii în dumineci și sărbători să fie conduși în corpore la Sf. Liturghie, iar începând cu cl. III. să se mărturisească și cuminece *cel puțin de două ori pe an*. Cei cari se mărturisesc și se cuminecă întâia oară vor fi împărtășii într-o pregătire specială. Recomandăm mult, ca din prilejul primei cuminecări a școlarii să se aranjeze mici serbări religioase.

II. Pentru a putea face cuvenitul control mersului învățământului religios, dispunem următoarele:

1. Fiecare catihet dela școlile primare în decurs de 10 zile dela începutul anului școlar, iar iesz timp dela primirea acestui Circular, va avea să comunice oficiului protopopesc următoarele: a) parohia; b) caracterul școlii unde catechizează; c) numărul elevilor gr. catolici după clase; d) numărul orelor de religione, indicându-se ziua și ora; e) numele catihetului. Oficiile protopopești vor compune un tablou despre datele de mai sus din întreg districtul, care tablou până cel mult în 15 Octombrie iar iesz timp până în 15 Noembrie va fi înaintat Ordinariatului.

III. Organele de control al învățământului religios în școlile primare sunt conducătorii oficiilor protopopești, cari sunt datori, cel puțin odată în fiecare semestru, să controleze mersul învățământului religios în toate școlile primare, iar la finea anului școlar

lor să prezideze în persoană, sau prin un delegat potrivit, examenul solemn de religie, la fiecare școală primară. Asupra celor experiate cu ocazulnea inspecțiilor și a examenului vor raporta Ordinariatului până cel mult în 15 Iulie după următorul:

Chestionar

pentru inspecțiile cabetice de făcut din partea purtătorilor ofi- cilor protopopești.

1. Numele școlii, unde se face inspecția.
2. Numele celui ce propune religia.
3. Numărul orelor date pe săptămână.
4. Se țin orele regulat și dacă nu din ce cauză?
5. Se observă, ori nu plasul general și special prescris?
6. Nu este catehetul prea întârziat cu materia?
7. S'a propus materia întreagă, ori s'au făcut prescur- țări? Acestea cu ce se motivează?
8. Face catehetul explicații, ori designează pur și simplu lecția următoare? Explicarea fine, ori nu, seamă de ceva metod?
9. Elevii au cu toții manuale și sunt ele la fel, ori de editii diferite? Nu cumva se folosesc și cărți neaprobate de biserică?
10. Au elevii cărți de rugăcuni și se pricep să le între- bulșeze?
11. Merg elevii regulat la liturghia obligatoare și li-se face controlul prezenței?
12. Cărl elevi și de câta ori se mărturisesc și cuminecă pe ea?
13. Pentru ceia se mărturisesc și cuminecă întâloră face catehetul pregătirea necesară?
14. Știu elevii cântări bisericești și cântă în biserică?
15. Care-ă raportul catehetului cu personalul didactic al școlii?
16. Alte observări ale celor ce face inspecția.

Pentru școlile secundare se vor constitui in- spectori deosebiți.

În fine încă odată lășăm, ca cele de mai sus să fie observate cu exactitate, enunșând, că nu vom mai trece cu vederea nici o neglijență pe terenul Instruc- țunii religioase, ci pe cel neglijenți li vom împăr- țăși în pedepse corespunzătoare vinei lor.

Oradea-Mare, 15 Octomvrie 1925.

Nr. 2919/1923.

Prezentare la vizele militare.

În conformitate cu adresă Ministerului de Culte Nr. 47790—1925 lășăm Ven. Cler, ca să îndemne pe credincioși, ca la viza livretelor militare, care va avea loc între 1 Noembrie 1925 și 31 Ianuarie 1926, con- form unui itinerar care se publică din partea autori- tăților militare, să se prezinte cu livretul militar la la centrul sau subcentrul de vize în ziua ce se va fixa comunel, pentru a nu atrage pedeapsa prevăzută pentru cel nesupuși la viză.

Dacă vre un cetățean nu s'a prezentat la viză sau nu se poate prezenta deodată cu comuna sa, se poate prezenta mai de vreme sau mai târziu la cer- cul de recrutare, unde se găsește în momentul vizei, căci acestea au ordine exprese a viza livretele tutu-

ror acelora cari se prezintă în acest scop între 1 Noembrie 1925 și 31 Ianuarie 1926 indiferent dacă sunt înșcriși sau ba în controalele lor.

Oradea-Mare, 15 Octomvrie 1925.

No. 3022/1925.

Planul învățământului religios pentru școlile normale.

Dupăce școlile normale au primit o nouă orga- nizare și anume prin noua lege a învățământului normal s'a introdus tipul unitar al școlilor normale cu 7 clase, în urma propunerii Comisiunei caliche- țice mitropolitane, pentru aceste școli, fie la cele de băieți sau de fete, se introduce următorul plan de învățământ religios: Cl. I Catechism; cl. II Istoria biblică a V. Testament; cl. III Istoria biblică a Nou- lui Testament; cl. IV Istoria bisericească; cl. V Dog- matica specială; cl. VI Morala; cl. VII Apologetica. Ca manuale se vor folosi cele de liceu, fă- cându-se în special la Istoria bisericească prescurtă- rile necesare din partea profesorilor de religione. Acest plan se va introduce gradat.

Oradea-Mare, la 15 Octomvrie 1925.

Nr. 3066/1925.

Salariile preoșilor pe Sept.—Octomvrie 1925.

Comunicăm Ven. Cler, că salariile preoșilor pre- cum și retribuțiunile administratorilor parochiilor va- cante pe lunile Septembrie și Octombrie cri. s'au or- donanșat și acelea se pot ridica după modalitatea obicinuită, și pe lângă chitanțe separate pentru fiecare lună dela Oficiul administrativ al fondajiunilor diece- zane până la 20 Noembrie cri.

Oradea-Mare, la 25 Octombrie 1925.

No. 3092.

Ajutorarea bisericilor românești din banti publici.

Spre cuvenită orientare comunicăm Ven. Cler, că Ministerul de Interne, Direcțiunea comunală, sub No. 575-C—1925 autoritășilor în subordine a dat ur- mătorul ordin:

„Prin ordinul circular Nr. 22840/C. din 10 Oct. 1924 vi s'a atras atenșiunea, că bisericile ortodoxe române din Ardeal gășindu-se într'o situașiune ma- terială foarte precară, urmează să luași măsurile nece- sare, ca să se vină în ajutorul lor.

„Cum priutre contribuabili se gășesc unii, cari sunt de alt rit decât cel ortodox așa, că nu ar fi de- cât să contribuie în mod direct sau indirect la aju- torarea unei biserici care nu este a lor, având în ve- dere cererea făcută de către Mitropolia greco-cato- lică română din Blaj de a se ajuta și bisericile gr. catolice, cari se gășesc în aceeaș situașiune materială precară, ca și bisericile române ortodoxe, ne rugăm să luași măsuri, ca acolo unde se simte nevoie, să se vină și în ajutorul bisericii unite.

Astfel ajutoarele se vor distribui ambelor biserici, proporțional cu numărul credincioșilor și al nevoilor fiecărei biserici.

„Dacă în comună este numai o singură biserică ortodoxă, sau numai una greco-catolică, se va da ajutorul acelei biserici.

p. Ministru: Al. Crăsnaru

p. Director general
Al. Constantinescu.”

Oradea-Mare, 28. Octombrie 1925.

Aviz pentru o faptă creștinească.

Văduva repositului preot Ioan Ghenț, căruia are să-i mulțumească atâtă aceasta dieceză, are ca unic izvor de susținere cartea de rugăciuni, rămasă dela repositul ei soț; care zace în mai bine de 5000 exemplare la Tipografia Românească din Oradea. Fiecare preot să-și țină de o sfântă datorie, acum la început de an, să provadă toți elevii școlilor primare și secundare cu această cărțică, care costă numai 10 Lei. Dela zece exemplare în sus se dă și rabat. Comandați mai multe exemplare dela Tipografia Românească Oradea, Aleca Romei No. 2. Prin aceasta facem și o faptă creștinească și de solidaritate preoțească.

„Vestitorul.”

PARTEA NEOFICIALĂ

Comisiunea spirituală.

În zilele de 28 și 29 Oct. și-a ținut comisiunea spirituală ședințele în cari s'a discutat materialul, ce va fi propus sinodului diecezan. Din ședințele acestei comisii s'a putut constata cu bucurie, că dorul preoșimii după o viață mai frumoasă, mai spirituală, mai plină de rugăciune, e foarte mare. De aceea, dacă se vor primi și introduce toate măsurile de asanare sufletească, — mai ales de vor găsi și agreeamentul preoșimii, — despre ce nu ne îndoiim un moment —, viața spirituală a clerului și a poporului în dieceza noastră va înflori încurând.

Comisiunea, care a lucrat în șase subcomisii, (I. viața spirituală a clerului, II. pastorația urbană, III. pastorația rurală, IV. învățământul religios în cursul secundar, V. învățământul religios în cursul primar, VI. reuniuni pii) a ajuns în toate direcțiile la propuneri foarte salutare.

Subcomisia I, pelângă regularea vieții seminarielor a clericilor, (primiri, hirotoniri etc.), a ajuns la propuneri de mare însemnătate cea ce privește viața spirituală a preoșimii din afară, cari ar fi apte a face din preoșimea noastră încurând, o preoșime de model. Pentru o intensificare a vieții de rugăciune a clerului nostru, atât de necesară pentru menținerea lui în spiritul adevărat al lui Hristos, subcomisia, afară de îndemnul general la o viață onestă, virtuoaasă și

zeloasă în cler, a mai crezut de bine să propună sinodului următoarele măsuri: a) recitarea obligatorie a unui breviar scurt, compus anume spre acest scop, încât să nu fie îngreunătoare recitarea lui. Motivarea lui, cetită de raportorul acestei subcomisii (Rvs Victor Pop — Șeitin), e atât de convingătoare și gata a spulbera orice obiecție de teamă sau greutate, încât nu credem, că onorata preoșime dela sate și orașe, să nu adere cu însufleșire la aceasta măsură ușoară și atât de necesară pentru menținerea noastră în spiritul lui Hristos. Zilele lungi, petrecute de mulțorii în neglijență și neactivitate, le-am putea umplea cu ocupațiunea atât de nobilă și îndulțitoare a rugăciunii, din cărțile liturgice, adunate la un loc într'un mic breviar. Câtă inspirație pentru predici, câtă lumină, câtă mângâiere s'ar desprinde din aceste sfinte și inspirate rugăciuni ale Bisericii!

b) meditație, lectură pie, cercarea conștiinței zilnice, deschiderea, în raport cu aceasta, a unei rubrici speciale de viață spirituală în organul diecezan; c) celebrare mai deasă, chiar zilnică, de se poate, din zel propriu, a sfintei liturghii; pregătire și mulțumire conveniență la aceea; d) mărturisire obligatorie lunară pentru toți preoșii, ca să înceteze rușinea de pe noi, că pânăce sunt creștini laici, cari se spovedesc mai des, preoșii nu se cu anii, sau poate odată ori două ori pe an; e) înscrierea preoșimii la Asociația preoșilor adoratori; f) cultul Preasfintei Inimi pentru preoși etc.

Pentru viața intelectuală a preoșimii s'a decis a) rezolvarea obligatorie de două ori pe an a cazurilor de morală și pastorală fixate de Ordinariat și b) examene speciale câte la unu sau două studii teologice la an, în cinci ani consecutivi dela absolvire, examene, cari ar suplini vechiul examen sinodal sau prostnodal; c) înființarea de biblioteci districtuale din contribuția preoșilor și a parohiilor etc.

Subcomisia II—III propune în genere completarea tuturor parohiilor prin concurs; preferirea pentru cele urbane a preoșilor cu pregătiri bune și aptitudini speciale; grija de studenții universitari catolici prin conferințe, reuniuni sau chiar prin deschiderea unui cămin special; predici catehetice, biblioteci parohiale, crearea unui fond cultural puternic, combaterea alcoolismului, șcl., cari toate ar fi apte a aduce un nou aport vieții noastre spirituale dela sate și orașe. S'a atins și chestia sărbătorilor și regularea disciplinei postului, prevăzându-se întru toate măsuri salutare și folositoare.

În chestia ștoalelor au fost două păreri: a) Stabilirea unui tarif obligator, unitar pentru toată dieceza, luându-se în socotință împrejurările materiale schimbate de estăzi, starea socială și materială a credinciosului căruia i se face funcțiunea sacră. Funcțiunile sacre să fie fixate; ce se va cere în plus se va plăti în plus. b) Majorarea ea de 10 ori a șto-

lelor dinaintea de războiu. Decizie nu s'a adus. Se aşteaptă votul sinodului, sau altă propunere. În chestia lecticalului comisia a fost pentru menţinerea lui acolo unde este, dar cere o justă revizuire a lui pe o bază reală şi echitabilă după forţa de contribuţie a credincioşilor cu avere. Maximul ar fi maximul de azi, scărişându-se treptat dela acela, după forţa materială a contribuabilului. Denegarea răutăcioasă a lecticalului astfel stabilit, s'ar pedepsi numai cu pedepse canonice.

S'a cerut şi înfiinţarea unui curs de cantori la centru.

Subcomisia IV cere pregătiri mai temeinice (examen riguros) la catihetii dela şcolile secundare, ca astfel să fie în starea a le forma elevilor o adevărată şi solidă convingere creştinească-catolică. Cere câte două ore de religie la toate clasele şi pentru toate categoriile de şcoli.

Subcomisia V prevede intensificarea şi controlul eficace al catehizării în şcolile primare.

Subcomisia VI va prezenta sinodului statute pentru următoarele reuniuni pii: a) Reuniunea de misiuni (care există şi are statute perfecte), b) Reuniuni mariane, cu diferite secţii, c) Societatea Sf. Pavel, d) Asoc. preoţilor adoratori, e) Societatea sfintei Inimi şi f) a rozarului.

Se recere acum, ca toţi să chibzuim, şi să ne spunem părerea asupra măsurilor propuse de aceasta comisie. S'o spunem sincer, din iubire sfântă, obiectiv, şi fără pasiune, fără interes, ci conduşi numai de iubirea carierei şi-a misiunii noastre sfinte, de iubirea neamului şi-a bisericii noastre, pe cari singure dorim să le ridicăm şi să le înălţăm prin măsurile ce le-am crezut bune a fi propuse sinodului. Coloanele noastre stau deschise ori şi cui în aceasta materie.

Păr. dr. Tăutu.

Pe ce se razimă

primatul de jurisdicţie al episcopului dela Roma.

II. Primatul Papilor în istorie.

Veacul al treilea.

A) Înainte de Ciprian.

1. *Tertulian* (160—222), de naştere din Cartagina, avocat, se converti târziu la creştinism (195), se preoţi încurând, fu de un temperament foarte vehement. În viaţa lui deosebim două perioade: cea *catolică* şi cea *eretica-montanistă*, când combătând Biserica pentru că iartă în spovădanie şi crimele mai mari, se despărţi de biserică şi se făcu montanist (rigorist). Dar din ambele sale perioade avem la dânsul dovezi pentru un *primat* de jurisdicţie al episcopului din Roma. El nu numai că admite, că Petru a fost pus de Is. Hristos de capul şi temelja Bisericii şi a Apostolilor¹⁾, nunumai că admite că Petru a întemeiat biserică din Roma, unde el şi-a pus şi urmaş²⁾ în episcopie pe Climent³⁾, dar el are afirmaţii hotărâtoare şi cu privire la puterea *apostolică universală* a episcopilor Romani. Să ne însemnăm, că Tertulian nu tratează *ex professo* despre primatul episcopilor romani; el e preocupat de combaterea tuturor ereticilor şi schismaticilor de pe vremea lui, cum sunt stoicul Marcion, platonicianul Valentin, Apeles, Nigidius, Hermogenes şi alţii; cu toate acestea are, ocazional, aluzii şi afirmaţii despre biserică Romei, cari nu admit altă interpretare, decât aceea a unei

supremaţii jurisdicţionale în credinţă şi disciplină peste Biserica întreagă. Căci iată ce zice Tertulian

a) *catolic*: Provocând pe eretici să cerceteze bisericile *apostolice*, într'altze zice: „De eşti aproape de Italia, ai Roma, unde rezidează biserică, care e *autoritate şi pentru noi* (Africanii). *Cât e de fericită această biserică, cărela ss. apostoli împreună cu sângele lor i-au lăsat şi toată învăţătura* (creştină); acolo s'a asemănat Petru cu Domnul în patimă, acolo s'a sfârşit Pavel ca Ioan (Bot.). Să vedem ce-a învăţat (dela Apostoli) aceea biserică ce propovăduieşte şi ce mărturiseşte dimpreună cu bisericile africane. Ea nu cunoaşte de cât un singur D-zeu creator; un Isus Hristos fiul D-zelui creator;... Ea împreună Legea şi Profetii cu Evangheliile şi de aici îşi scoate credinţa etc. ⁴⁾. Nici despre o biserică n'are Tertulian asemenea cuvinte. Elementele primatului roman Tertulian le cunoaşte, deşi nu enunţă explicit într'o teză clară doctrina despre primatul roman

b) Mentalitatea lui Tertulian despre primatul roman se înţelege prin cele ce ştim din perioada lui *montanistă*. Teologia lui Tertulian, ori cât de preţios şi vehement teolog era, a suferit dela început de o mare boală: pentru el charisma, „noua profecie“, vorbirea Spiritului sfânt prin oameni, era de mai mare valoare şi autoritate, decât însăş autoritatea

¹⁾ *Praeser.* 22: „Latuit aliquid Petrum aedificandae ecclesiae, petram dictum, claves regni caelorum consecutum, et solvendi et ligandi in caelis et in terris potestatem?“ ş. a.

²⁾ „Romanorum Ecclesia Clementem a Petro ordinatum edidit“ cf. *Praeser.* 32; cf. şi *Adv. Marc.* 45.

³⁾ Cum trebre înţeles aceasta vezi mai sus obiecţiunea 5^a.

⁴⁾ *Praeser.* 36: „Si Italiae adiaces, habes Romam unde nobis quoque auctoritas praesto est. Ista quam felix ecclesia, cui totam doctrinam apostoll cum sanguine suo profuderunt, ubi Petrus passioni dominicae adaequatur, ubi Paulus Ioannis exitu coronatur.... Videamus quid didicerit, quid docuerit, quid cum africanis ecclesiis contestetur. Legem et Prophetas cum evangelicis et apostolicis litteris miscet et inde potat fidem“.

episcopilor apostolici, cărora Tertulian nu le recunoștea dreptul de-a ierta păcatele. Aceasta fu cel separă de Biserică. Cel dintâi care se rosti împotriva acestei inovații în Biserică, fu episcopul dela Roma, Callist. Tertulian se sculă atunci cu toată furia împotriva episcopatului întreg, dar îndeosebi împotriva episcopului dela Roma, pe care-l vizează direct în pamphletul său „de Pudicitia”, acoperindu-l acolo cu toate injuriile și ironiile. „Aud, zice într-alele Tertulian, că s'a dat un edict, și încă peremptoriu (definitiv). Anume Pontifex Maximus, adică episcopul episcopilor ordonează: „Eu și curvarilor le dau iertare, dacă se pocăiesc.”¹⁾ Apoi îl somează să spună cu ce putere o face aceasta. La cuvintele rise de către Domnul lui Petru Mt. 16, 18—19, nu se poate provoca, căci acele erau spuse către Petru personal.²⁾ Biserică cea *spirituală* are putere să ierte păcatele, dar nu cea a episcopilor.³⁾

Tertulian se rescoală împotriva bisericii întregi și-a episcopilor îndeosebi, că n'au voit să-i primească învâștătura lui falsă despre „noua profesie”. Din faptul, că vizează direct pe episcopul Romei, se vede, că acesta cu autoritatea lui a intervenit și condamnat această erezie. Că-l ironizează, e tot atât de însemnat pentru noi, ca și când ar vorbi direct. De ce-l face împărat? Căci numai împăratul se numea atunci „Pontifex Maximus;” numai el dădea edicte; numai edictele lui se considerau „peremptorii,” definitive, inapelabile? Toate acestea dovedesc, că pe vremea aceea Papa se bucura de o autoritate excepțională între creștini, egală cu a împăratului, pe care Tertulian în ura lui, o ironizează, dar tot atunci o mărturisește. Căci oricine va reflecta asupra lucrului, altă explicație nu va putea da, decât: că pe vremea lui Tertulian Papa se bucura deja de autoritatea unui episcop al episcopilor în Biserică, cu drepturi cum le avea împăratul în Imperiu. Așa credeau credincioșii, așa se purtau Papii, așa apare din ironizarea lui Tertulian. De ce-și bate joc Tertulian în felul acesta de Papa, dacă acesta nu avu măcar pretenția de-a fi considerat „episcop al episcopilor”? Aceasta pretenție datează dela început, dela Clement deja, și își are baza în cuvintele Mântuitorului: „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi biserica mea” etc. Mt. 16, 18-19.⁴⁾

¹⁾ De pudic. 1: „Audivi etiam edictum esse propositum, et quidem peremptorium. Pontifex scilicet Maximus, quod est episcopus episcoporum, edicit: Ego et moechiae et fornicationis delicta paenitentia functis dimitto”.

²⁾ Pe dreptul deduc savanții (cf. Batiffol, o. c. p. 347sq) că Callist și-a justificat intervenția sa în chestia rigoristilor prin cuvintele dela Mt. 16, 18—19.

³⁾ Unde hoc ius ecclesiae usurpes? Si quia dixerit Petro Dominus: Mt. 16, 18.. Et ideo Ecclesia quidem delicta donabit, sed Ecclesia Spiritus per spiritalem hominem, non Ecclesia numerus episcoporum”. Ibid XXI, 9—10; 16—17.

⁴⁾ Di Lazareccu pare a se identifica cu ereticul Tertulian, când doctrina adevărată creștină apărută de Papa Callist (317—222) despre iertarea păcatelor o numește „abus”: cf. „Legea rom.” No 14, p. 4, col. II.

2. Că în secolul III Papii exercită o putere universală, în tot ce privește doctrina și disciplina creștină, mai apere

a) din faptul, că punctul de vedere al Papei Callist în chestia iertării crimelor din partea Bisericii, punct de vedere combătut cu atâta tărie de Tertulian și montaniști, ajunge biruitor în întreaga Biserică creștină, și montaniștii osândiți de Papă au fost și-au remos osândiți de toți și considerați eretici.

b) Dacă supremația Papei dela Roma în chestii de credință și de disciplină bisericească nu e recunoscută, cum se zice de cei ce nu cunosc sau au interesul să ascundă istoria, atunci cum se face, că moștele Origen (185—255), preot al episcopiei Alexandrine, arată față de biserica romană o atențiune și respect așa de mare¹⁾; cum se face, că devenind el eretic, episcopul său îl denunță mai întâi Papei dela Roma Urban (222—230); cum se face, că Origen, deși Alexandrin, străin, e osândit pentru învățăturile lui false de Papa Pontian²⁾, iar el ține a se apăra mai întâi în fața papei dela Roma Fabian, urmașul lui Pontian? Din cazul lui Origen apare neîndoișor, că în întâia jumătate a veacului III., Papa dela Roma își exercită dreptul să de primat autoritar peste biserica din Alexandria (Egipt) și aceasta nu împotriva, ci chiar la chemarea episcopului de acolo.

c) Supremația bisericii romane în credință și disciplină, în prima jumătate a veacului III se extinde chiar peste hotarele imperiului roman, în Edessa, Persia, după cum ne-o dovedesc aceste documentele siriace din aceea epocă, cari vorbesc chiar cu plăcere despre supunerea bisericii lor celei din Roma.³⁾

B) Cazul lui Ciprian.

Unor dușmani neîmpăcați ai supremației bisericii romane în chestii de credință și disciplină, le place nespus de mult să facă mare târaboiu cu cazul sf-lui Ciprian, episcop de Cartagina, primat al bisericii africane (ca 200—258), care n'ar fi recunoscut, se spune, supremația bisericii romane așa cum ar fi pretins-o aceea Papii. De aceea va trebui să expunem mai pe larg cazul lui Ciprian, care după părerea noastră, dimpotrivă, prin tot complexul evenimentelor întâmplute în decursul vieții lui, e o autoritate însemnată în favorul primăției de jurisdicție a episcopului roman.

Ciprian, scriitor latin de frunte, episcop exemplar, care poartă la inimă interesele sufletești ale fiilor săi, era om al tradițiunii, jurist însemnat, dar foarte slab filosof și logician, slabiciuni cari, în natura lui înfocată de african, se făcuseră defecte, cari îi duseră nu odată la vădite contradicțiuni.

¹⁾ Euseb. H. E. VI. (14, 10.

²⁾ Vezi Ieronim ep. 33.

³⁾ cf. Duval, R.: Littér. chrét. syriaque 1900 p. 115; Harnack, Dogmengesch. I. p. 463 sq; Chronol. p. 161, sq; Achbrietl. Literatur. p. 534 sq.

Dar cu toate acestea scăderi, fost-a Ciprian un vrășmaș al primatului Papei dela Roma? Epistolele și operele lui cetite în complexul lor și analizate, ne dau de totului alt răspuns. Tot ce se poate spune rău despre el, că nu și-a exprimat destul de clar ideile sale, dar primatul Papilor dela Roma nu l-a negat nici cu vorba nici cu fapta.

La începutul episcopiei lui Ciprian, între cele două biserici, din Roma și Cartaginea, domnea cea mai bună înțelegere și armonie. Ciprian se arată supus și nu face nimica, fără să comunice imediat și bisericii din Roma. „Și dragostea, dar și *buna orânduire* (ratio) cere, ca să nu vi să ascundă nimic cunoștinței voastre din cele ce se petrec la noi, pentruca o procedură să avem în cele ce se țin de folosul conducerii bisericești” — zice Ciprian în scrisoarea sa către biserica din Roma¹⁾. Iar preoții bisericii romane fiind episcopia lor vacantă răspund: „Cu toții trebuie să purtăm grija trupului întregii biserici, ale cărei ramuri sunt întinse peste diferite provincii.²⁾ De unde se vede, că pe vremea lui Ciprian bisericii romane i-se recunoaște dreptul de a cunoaște toate. A avea comuniune cu episcopul Romei înseamnă a fi în unitatea Bisericii universale. Căci iată ce scrie Ciprian lui Corneliu: a vestit tuturor episcopilor din Africa alegerea lui Corneliu, „ut te universi collegae nostri et communicationem tuam id est *catholicae ecclesiae unitatem* pariter et caritatem probarent firmiter ac tenerent“³⁾.

Supremația bisericii romane recunoscută de Ciprian apare chiar și din controversa despre *reprimirea celor căzuți* (lapsi) în sinul bisericii mame, controversă, ce tulbură adânc pacea și liniștea internă a bisericii lui Ciprian, pe vremea prigonirii lui Decie.

Când la anul 249, toamna, izbucni prigonirea lui Decie împăratul, prigonire în care se lepădă mulți de religia cea adevărată (lapsi), Ciprian se refugiază și lasă grija bisericii sale preoților din Cartaginea. Trecând primele valuri ale persecuției, mulți dintre cei căzuți voră să se întoarcă la sânul bisericii, dar cum? Trebuia să facă ei pocăință pentru apostasia lor sau ba? Departe fiind încă Ciprian, el primul dela patru preoți ai săi înștiințarea, că el primesc pe *lapsi* în biserică fără pocăință, la simplul aviz al unui mărturisitor, care a suferit pentru Hristos. Ciprian le răspunde energic, că nu se poate admite o astfel de reconciliere și îndeosebi nu prin preoți, ci numai prin episcop, căci el a primit puterea dela Domnul. (Aci Ciprian folosește cam neadecvat textul despre Petru Mt. 16, 18, să dovedească puterea

¹⁾ ep. XXXV. „Et dilectio communis et ratio exposcit, nihil conscientiae vestrae subtrahere de his quae apud nos geruntur ut sit nobis circa utilitatem ecclesiasticae administrationis commune consilium“.

²⁾ ep. XXXVI 4. „Omnes enim nos decet pro corpore totius Ecclesiae, cuius per varias quascumque provincias membra digesta sunt, excubare“.

³⁾ ep. 48, 3.

și onoarea episcopilor, când acolo e vorbă mai mult despre o onoare specială dată lui Petru.¹⁾ Totuș permite, ca pe cei în pericolul morții să-i împace cu biserica preoții, dar cu ceilalți să aștepte până se va întoarce el.

Aceasta atitudine a lui Ciprian fu aprobată și de biserica Romei, deși acolo fuga lui nu era văzută cu ochi buni.

Acest deciz al lui Ciprian fu nesocotit de o parte a preoților și poporului din Cartaginea, în frunte cu diaconul Felcicismus, pe care Ciprian îl excomunică din biserică. Continuând însă Felcicismus a reconcilia pe *lapsi* fără pocăință, Ciprian spuse memorabilele cuvinte, importante pentru noi: „Dau pace ceice ei însăși n'au pace . . . Dumnezeu unul este și Hristos unu, o biserică, una și *catedra întemeiată pe Petru prin glasul Domnului*. Nu se poate întemeia un nou altar, o nouă preoție, afară de cea una întemeiată.“²⁾

Felcicism, să-i fie cauza mai sigură, trimise la Roma un preot de-al său, ca, fiind sedisvacantă, să facă propagandă pentru alegerea unui Papă, care să-l depună pe Ciprian și să le dea dreptate lor. Felcicism însă nu reușește numai în parte. Noul Papă ales e Corneliu, care-l susține pe Ciprian, dar totuși el Corneliu i-se alege și un rival, un contrapapă, cu numele *Novatian*. Partida acestuia însă nu fu recunoscută de nimeni. El cearcă să-și recruteze aderenți și în biserica din Cartaginea, dar Ciprian îl excomunică zicând despre el, că au păcăluit „*contra institutionis catholicae unitatem*“, lucru despre care avizează și pe Corneliu.³⁾ Totodată trimite doi episcopi să-i ajute lui Corneliu să readucă la unitatea bisericii catolice pe cei rătăciți: „ut ad catholicam ecclesiam unitatem scissi corporis membra componerent“⁴⁾. Trimite și o epistolă (46) *mărturisitorilor* din Roma, pe cari i-l mustră, cum au putut părăsi biserica cea adevărată.

Aceste toate mărturisesc, ce respect plin de grijă avea Ciprian față de biserica Romei; pe care, cum vom vedea, o consideră de mama tuturor bisericilor și *izvor a oricărei* puteri preoțești.

Doctrina lui Ciprian despre biserica Romei e mai bine concentrată în opera lui *De unitate ecclesiae*, scrisă anume pentru apărarea drepturilor bisericii romane împotriva intrusului Papă *Novatian*.⁵⁾

Pentru această carte încă a fost mult calom-

¹⁾ cf. ep. XXXIII, 1; LXVI, 8.

²⁾ „Pacem nunc afferunt qui ipsi non habent pacem . . . Deus unus est et Christus unus et una ecclesia, et cathedra una super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut sacerdotium novum fieri, praeter unum altare et unum sacerdotium non potest ep. XLIII, 5.

³⁾ ep. XLIV, 3.

⁴⁾ Ibid 1.

⁵⁾ V. Batiffol, *L'Eglise naissante et le catholicisme*, pp. 440 sqq. Excursus E.

stată biserica catolică, zicându-i-se, că a falsificat textul ei. Acum însă după temeinicile studii ale englezului Dom Chapman (Revue Bénédictine, t. XIX (1902) și XX (1903), chestiunea e pe deplin clarificată.¹⁾

Capitolul 4 al acestei opere are anume trei variante, două (A și B) datează chiar din mâna lui Ciprian, cum au dovedit savanții, iar a treia (C) e numai combinarea celor două (A și B).²⁾ Dintre acestea trei variante două (A, și B.) sunt considerate ca două recenzii ieșite din mâna aceluiș Ciprian, dintre care A e originalul, iar B e o recenzie făcută mai târziu tot de Ciprian; iar C e o conștăle a celor două texte, care nu cuprinde nimic mai mult, decât cele două separat, una câte una. *Deci ori care dintre ele poate fi considerat ca original.*

Ca să apară mai învedereat concepția lui Ciprian despre biserică și rolul papatului în ea, vom reproduce toate trei textele, cu părțile lor încriminate.

A.

B.

Et eidem post resurrectionem dicit:

Pasce oves meas.

Super illum aedificat ecclesiam et illi pascendas oves mandat.

Et quamvis apostollis omnibus parem tribuat potestatem.

Super unum aedificat ecclesiam.

Et quamvis apostollis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat et dicat: Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Accipite Spiritum sanctum: si cuius remiseritis peccata, remittentur illi: si cuius tenueritis tenebuntur, tamen ut unitatem manifestaret

unam tamen cathedram constituit,

et unitatis originem atque rationem sua auctoritate disposuit.

Hoc erant utique et ceteri quod fuit Petrus,

unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit.

Hoc erant utique et ceteri apostoli quod fuit Petrus, pari consortio praediti et honoris et potestatis, sed exordium ab unitate profisciscitur

sed primatus Petro datur et una ecclesia, et cathedra una monstratur.

Et pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui ab apostollis omnibus unanimi consensione pascatur.

ut ecclesia Christi uno monstratur.

Quam unam ecclesiam etiam in cantico canticorum Spiritus sanctus ex persona Domini designat et dicit: Una est columba mea, perfecta mea, una est matri suae, electa generatrici suae.

Hanc, et Pauli unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit?

Qui cathedram Petri super quem fundata ecclesia est deserit in ecclesia se esse confidit?

Super unum aedificat...

Hanc ecclesiae unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit?

Qui ecclesiam renititur et resistit,

in ecclesia se esse confidit?

Quando et beatus apostolus Paulus hoc...

Varianta C. (cursival e din A): „Et eidem post resurrectionem suam dicit: Pasce oves meas. Super illum unum aedificat ecclesiam suam, et illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis apostollis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat et dicat: Sicut misit me Pater, et ego mitto vos, accipite Spiritum sanctum: si cui remiseritis peccata, remittentur illi: si cui tenueritis, tenebuntur: tamen ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, et unitatem ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique et caeteri apostoli quod fuit et Petrus, pari consortio praediti et honoris et potestatis, sed exordium ab unitate profisciscitur, et primatus Petro datur, ut una ecclesia Christi et cathedra una monstratur: et pastores sunt omnes, et grex unus ostenditur, qui et apostollis omnibus unanimi consensione pascatur; ut ecclesia una monstratur, quam unam ecclesiam etiam in cantico canticorum Spiritus sanctus ex persona Domini designat et dicit: una est columba mea, perfecta mea, una est matri suae, electa generatrici suae. Hanc ecclesiae unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui ecclesiae renititur et resistit, qui cathedram Petri super quem fundata est ecclesia deserit, in ecclesia se esse confidit?“

Oricare dintre aceste trei texte se poate lua ca bază de discuție, căci toate trei sunt ciprianice.

¹⁾ Harnack (Th. L. Ztg. 1903, pp. 262) aprobă întru toate concluziile d-lui Chapman; Krueger (In Th. L. Ztg. 1909 p. 413) zice: „Richtig ist dass man von Fälschung nicht mehr reden darf“. Koch, Saltet și a. la fel. Cf. Battifol ibid. n. 1. și totuș bietul Seneca dela „Legea românească“ din Oradea (Nr. 20 p. 3 col. II.) în neorientarea sa îndrăznește să insulte biserica Romiei prin calomnia că a „modificat scrisul sfântului Ciprian etc...“

²⁾ cf. Battifol, l. c.

A și B scrise de însuș Ciprian, C e numai combinația lor.¹⁾

Dar oricare să se ia, nici unul nu cuprinde nimic *in contra* primatului sf.-lui Petru și, în urmare, a Papilor dela Roma. Căci să-l luăm cel mai general: B. Acolo se spune, că *Hristos a întemeiat biserica sa pe unul: super unum aedificat ecclesiam*. Și cu toate că tuturor apostolilor le-a dat după învierea sa *putere asemenea*²⁾, totuș ca să arate că biserica lui trebuie să fie una (tamen ut *unitatem manifestaret*), a dispus cu autoritatea sa, ca *izvorul aceleiași unități să fie unul* (*unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit*). Cu alte cuvinte, toți apostolii au primit darul episcopiei, toți au fost episcopi, dar episcopul central a fost Petru, cu care în raport de subordonare trebuia să-și exercite ceilalți apostoli episcopatul lor. Aceasta e mentalitatea lui Ciprian. Toți sunt episcopi cu privire la *puterea de ord*, cum s'ar zice, dar cu privire la *jurisdicție* ei sunt supuși lui Petru, pe care l-a pus Hristos de supremul chivernisitor al puterii de jurisdicție în Biserică. La fel să se zică și despre Papă, urmașul lui Petru, și ceilalți episcopi în Biserică

Această concepție a lui Ciprian apare și mai pronunțat din următoarele cuvinte: „Hoc erant utique et ceteri apostoli quod fuit Petrus, pari consortio praediti et honoris et potestatis, sed exordium ab unitate proficitur ut ecclesia Christi una monstretur“. Aceea-au fost, se înțelege, și ceilalți apostoli ce-au fost și Petru, înzestrați adică cu aceeași tovarășie de onoare și putere, *dar începutul iesă dela unul*, pentru ca una să apară și biserica lui Hristos“ Cred că ce spune Ciprian e clar: Apostolii au aceeași putere de episcopi (ca ord.) cași Petru (în tovarășie, în participare cu Petru), dar *puterea de jurisdicție a lui Petru e mai mare, decât a celorlalți*; cari își exercită *puterea lor de jurisdicție în dependență de Petru*; prin *puterea universală de jurisdicție a lui Petru*, și deoarece toți episcopii își iau (participă) *puterea de jurisdicție dela Petru*, se salvează și se arată *unitatea bisericii și în afară*. Această doctrină alui Ciprian despre unitatea bisericii nu diferă întru nimica de cea de azi a bisericii catolice. Toți episcopii sunt

¹⁾ Cu privire la A și B sunt două păreri: a) a lui Chapman, după care textul B ar fi originalul scris de Ciprian pentru cazul lui Felicisim din Cartagina și citit la sinodul african din 251 unde acela fu ceteris; textul A e emendarea făcută de însuș Ciprian textului B când scrisese ep. 44 mărturisitorilor convertiți, din Roma, cărei ep. adnexase și tratatul de unitate în recenția A, substituind ce-a fost de caracter mai local la B cu lucruri mai generale, ca să se potrivească cazul lui Novațian din Roma.

b) părerea lui Batiffol, după care tratatul de unitate a fost scris de Ciprian tocmai pentru cazul lui Novațian din Roma în forma A, mai târziu apoi însuș Ciprian emendă textul A, făcându-l cu referințe mai generale (textul B). Nouă ni-se pare mai verosimilă părerea d-lui Batiffol.

²⁾ Cred că „*parē potestatem*“ se traduce mai bine așa decât cu „*putere egală*“. Dacă Ciprian înțelegea *egală* de tot atunci punea „*aequalem potestatem*“.

episcopi, toți au *puterea de ord egală*, toți pot *hironomi la fel*; *putere de jurisdicție încă au ordinară*, o dică nu delegată, dar *puterea lor de jurisdicție une ordinară o deprind în dependență de a lui Petru*, a Papei dela Roma, și astfel Biserica e *una din toate punctele de vedere*.

Ca să ne apară mai clar concepția lui Ciprian despre biserică, să urmărim mersul ideilor din citată să operă despre unitatea Bisericii.¹⁾

Datoria fiecărui creștin, zice Ciprian, e să se ferească de înșelăciunile diavolului, care după împrejurări înșeală pe oameni în diferite feluri. Mai de mult îi înșeală prin idoli. Azi îi înșeală prin erezii și schisme, cari se ascund sub numele de creștini. Ce să punem împotriva acestei manevre a diavolului? Principiul *unității bisericii*, răspunde Ciprian. (Cap. 1—3).

Acest principiu al unității bisericii este ușor de stabilit, să auzim ce zice Domnul către Petru: *Eu îți zic fie, că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi biserica mea, și porțile iadului nu o vor birui pe ea. Iți voi da cheile etc. . . . Pe unul zidește deci Biserica*. (c. 4).

Hristos și-a întemeiat Biserica pe un apostol, întrucât pe el l-a pus de cap, de temelie. Dar primit-a el un privilegiu ce ceilalți Apostoli nu-l primiră? De loc, răspunde cam pript Ciprian. Toți au fost apostoli, toți episcopii sunt episcopi; dar cu toate acestea *izvorul puterii lor e unul, în unul se concentrează toți*, și astfel se salvează principiul unității. (c. 4.) Din cuvintele D-lui către Petru deduce deci Ciprian unitatea bisericii.

Biserica s'a răspândit, dar unitatea ei n'a slăbit. Ea e ca soarele cu multe raze, ca un arbore cu multe ramuri, ca un râu cu multe izvoare, dar e unitate în origine, „*unitas servatur in origine*“, care e Petru. Taie ramul de tulpină, se usucă; despărțește râul de izvor, seacă. Așa și biserica lui Hristos, care diferite ramuri având, are însă un singur cap, o temelie, o origine, pe Petru (c. 5).

Biserica e mireasa lui Hristos, cea castă, care are o singură cameră, un singur pat, celce nu e cu ea, e un adulter. Ea e corabia lui Noe, celce nu e în ea, pierе. Celce nu e cu Hristos e împotriva lui, cine nu adună cu el, împrăștie. (c. 6).

Ciprian adună mai multe figuri și asemănări, cari exprimă aceasta unitate a bisericii lui Cristos, cămașa cea fără cusătură alui Iisus, etc. (c. 7—8).

Celce nu sunt în biserică, zice Ciprian cam exagerând, n'au nimic din bunătățile ei: nici episcopi, nici preoți, nici taine, nici jertfă, nici martiri, nimic; sunt adulteri, pungași, vrășmași (c. 9—17). De aici doctrina lui, ce-l adusesese mai târziu în conflict cu Roma cu privire la valoarea botezului conferit de eretici și schismatici.

¹⁾ După P. Batiffol, o. c. p. 429 sqq.

Falsificatorii creștinismului n'au nici o scuză, chiar dacă-au suferit martiriul în prigoniri (c. 18—22). Credincioșii adevărați să-i înconjure, căci aceia au comis cea mai mare dintre crime: au rupt unitatea bisericii lui Hristos. „Unus Deus est, et Christus unus, et una ecclesia ejus, et fides una, et plebs una in solidam corporis unitatem concordiae glutino copulata: scindit unitas non potest, nec corpus unum discidio compaginis separari” (c. 23).

Concepția lui Ciprian despre unitatea bisericii în Petru și prin Petru e clară; ea se manifestă și în epistolele lui. Cea a 33, unde Ciprian în cuvintele Domnului roștite către Petru vede însăși instituirea episcopatului și principiul unității bisericii, am citat-o. Iar în ep. 43 Ciprian deduce din aceleași cuvinte că nu este de cât o singură *catedră*, un singur episcop, în fiecare biserică. În ep. 45 adresață Papei Corneliu Ciprian, în legătură tot cu acele cuvinte vorbește despre unitatea care derivă dela Hristos, care vine dela Hristos episcopilor prin apostoli, ai căror urmași sunt ei. Iar în ep. 73, 2, 7 îl numește pe Petru capul și rădăcina bisericii, asupra căruia a zidit Christos Biserica sa și în el a pus și arătat izvorul și originea unității.¹⁾

Cu toate acestea trebuie s'o spunem, că Ciprian, în favorul ideilor sale, a prea tras de păr cuvintele Domnului către Petru și prea vrea să le folosească și într'alt înțeles decât cel genuin istoric. Dar cu toate acestea nu se poate spune, că n'ar fi avut ideea unității bisericii, reprezentate printr'un cap, care să dețină întreaga putere de jurisdicție peste Biserica întreagă, în toate chestiunile de credință și disciplină. Modul lui de a lucra învederează mai bine acest lucru decât felul lui de-a scrie. De aceea în cele ce urmează vom arăta câteva fapte de-a lui Ciprian, care ele în sine sunt interpretarea cea mai clasică a concepției lui Ciprian despre primatul papei dela Roma.

a) *Cazul lui Privatus de Lambes.*

Privatus de Lambes, fu episcopul acelei cetăți și pentru crime canonice fu depus de un sinod constituit din 90 de episcopi, ținut la Cartagina sub prezidiul lui Ciprian. *Privatus* ceru să fie ascultat din nou, dar cererea nu i s'a admis. Atunci el cu alți cinci colegi de ai săi *recurge la Papa Corneliu, care primește apelata, cere întreg dosarul dela Ciprian, care i-l trimite, fără să protesteze împotriva apelării lui Privatus sau al amestecului lui Corneliu în afacerile bisericii africane, afaceri judecate de sinodul episcopilor ei.*²⁾ Acest fapt, cu toate elementele lui, dovedește cât de sigur și netulburat de nimeni își deprindea Papa dela Roma primatul să peste Africa pe vremea lui Ciprian, ca urmaș al sf. lui Petru.

¹⁾ „Nos autem qui ecclesiae unus caput et radicem tenemus” (c. 2). „Petro primum Dominus, super quem aedificavit, ecclesiam et unde unitatis originem instituit et ostendit” (c. 7).

²⁾ Cf. ep. 59 Hartel, o. c. p. 666—691.

b) *Cazul lui Felicitian.*

Am făcut cunoștință mai sus cu acest Felicitian. La anul 251, după ce fu osândit și depus la sinodul ținut de Ciprian cu episcopii săi, a cărut autoritate era înaintea lui Felicitianus mai mică decât a Papei¹⁾, — merge la Roma în persoană și acolo-l acuză pe Ciprian, că nu e ales legitim de episcop; Papa Corneliu socotea a fi în dreptul său să cerceteze chestiunea. O știu aceasta din o epistolă (39) a lui Ciprian către Papa. Ciprian nu impută Papei Corneliu că n'ar avea dreptul să se amestece în afacerile interne ale bisericii din Africa, și îl dăruie numai, că dă ascultare unor calumniatori, unor politici, unor schismatici, cari au părăsit biserica lui Hristos, au fost judecați în mod legitim de către sinoade și ei totuși „*navigare audent et ad Patriam, thedram atque ad ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est. Titteras, ferreas?*”²⁾ (Cutează să apeleze la catedra lui Petru și să deosebescrisci la biserica principală de unde a izvorit unitatea preoției.³⁾ Ce va fi de autoritatea episcopescă, dacă la Roma li se va da ascultare și acestor fel de oameni? De altfel ei nu crede că e lucrul cel mai important, să treburască să intervină chiar Papa⁴⁾.

Ciprian, deși doare, tratându-se de el, nu se revoltă împotriva dreptului Papei de a interveni, drept pe care nu l-l neagă.

(Vă urmați)

Figuri de convertit

Vom deschide în „*Vestitorul*” o rubrică specială, în care vom face cunoscute publicului nostru cititor marile persoane, cari s'au întors în timpurile mai noi dela alte religii la catolicism, ca să apară, cum are catolicismul forța înfrățescă de-a atrage caracterele mari și nobile la sine, caracteristică ce nu are nici o religie pe lume.

Convertirea arhimandritului F. Morozow la catolicism.

Reproducem aici după *Les nouvelles religieuses* șiirea următoare apărută în „*Gloz Narodu*”, (*Glasul Nașunii*), organ catolic polon cu data de 21 Aug. 1925.

„In zilele aceste din urmă a trecut dela ortodoxie la catolicismul de rit slav arhimandritul din Vilna, Păr. Filip Morozow, unul dintre cei mai marcați reprezentanți ai Bisericii ortodoxe din Polonia. Arhimandritul Filip de mult și a manifestat simpatia pentru catolicism și se bucura de considerațiunea celor mai de seamă ecleziaști catolici din Vilna. Din acest motiv a fost el îndepărtat din postul de director al Se-

¹⁾ Cf. ep. 59, 14: „minor videtur esse auctoritas episcoporum in Africa constitutorum”.

²⁾ Ibidem.

³⁾ Cunoscut-a d. Lazăreșcu aceste declarații ale lui Ciprian despre biserica Romei?

⁴⁾ „Non ea res erat quae in notitiam tuam deberet festinato statim quasi magna aut metuenda perferri... nec de hoc scripseram, quando haec omnia contemnantur a nobis”. Th. c. 67.

minorului ecleziastic ortodox din Vilna, de cătră superiorii săi bisericești. E curios a constata, că de motiv al acestei măsuri se aduce localitatea lui prea mare față de Polonia. De fapt aceasta însă nu era adevărat. El a fost îndepărtat dela postul de rector al Seminarului tocmai din pricina bunelor sale relațiuni cu societatea catolică poloneză. Mai pe urmă Păr. Filip era profesor de religione ortodoxă la un liceu din Vilna. După trecerea sa la catolicism primi funcție într'una din bisericile catolice din Vilna. (După „*Courier de Varsovie*” din 27 Aug. 1925, la vechea biserică a Augustinianilor, unde Păr. Filip avea să îndeplinească funcțiile sacre după ritul slav).

Acest fapt de convertire destul de extraordinar al unei persoane ecleziastice ortodoxe, cu mare vază, la catolicism, va produce de sigur o profundă impresiune între ortodocșii ruși, cari l-au stimat mult pe Arhimandritul Filip. Totodată aceasta trecere, în același timp dovedește și nesecata vitalitate a catolicismului, a cărui organizație și doctrină incomparabilă atrage spiritele nobile.

Epistola Părintelui Filip Morozow către arhiepiscopul ortodox Teodosie al Vilnei.

„*Dziennik Wilenski*”, (*Jurnal de Vilna*), publică această scrisoare deschisă a Arhimandritului Filip Morozow adresată arhiepiscopului ortodox Teodosie din Vilna și clerului ortodox.

„După o lungă chibzuală m'am decis să fac un pas important, am hotărît să mă fac membru al celei societăți confesionale, care e supusă Păstorului suprem, episcopului Romei. Făcându-o aceasta am ascultat numai de glasul conștiinței, convins, că adevărata Biserică a lui Hristos este acolo, unde se găsește apostolul Petru în urmașii săi.

Prin prezenta scrisoare vreau să mulțumesc Excelenței Voastre pentru toate considerațiile de cari m'ați împărtășit până acum și să zic adio tuturor vechilor mei confranți în ortodoxie cu cari de azi înainte nu voi mai lucra împreună.

Părăsindu-vă, vă rog să mă credeți, că pasul meu nu e o trădare a lucrului ce trebuie să ne fie tuturor scump: credința cea adevărată și iubirea față de neamul nostru rusesc. Devenind fiul Bisericii catolice, rămân credincios adevăratei ortodoxii, pe care o propovăduiră marii părinți și Doctori ai Bisericii celei una și indivizibile: eu nu mă lapăd de nici o „dogmă” a adevăratei ortodoxii, nu am nici măcar nevoie să renunț la frumosul nostru rit, în limba apostolilor slavi Ciril și Metodie, rit și limbă recunoscută și aprobată de biserică Romei, tocmai ca și ritul latin; recunoașterea autorității supreme a Papii în Biserică, nu mă împiedecă a mă considera și pe mai departe un bun fiu al mult iubitei noastre națiuni rusești, precum n'a împiedecat nici pe marele nostru Vladimîr Solovtef, unul dintre cele mai strălucite per-

soane ale națiunii noastre, de a îmbrățișa catolicismul și de a rămânea rus. Și de ce să fie o micșorare a sentimentelor mele rusești intrarea mea în această Biserică universală, unde se găseac reprezentanții tuturor națiunilor din lume, fără de nici un detriment al patriotismului lor?

De altă parte, apropierea pe terenul credinței cu frații noștri slavi occidentali, mai ales cu Polonii, va contribui mai mult, după părerea mea, la o înțelegere între fiil aceleiaș patrii și cetățeni ai aceluiaș stat, unde Provedința ne-a făcut să trăim.

Luându-mi rămas bun dela Dvoastră, prevăd, că mă veți excomunica în sanctuarele D-voastre, și mă veți pângări cu numele de *apostat*. Nu mă va mira acest lucru, și eu vă iert înainte; până ce vă veți considera o Biserică despărțită de Roma, nu veți putea face altfel, cu cei ce vă părăsesc.

Dar eu sunt convins, că excomunicarea și caracterizarea D-voastră nu va fi spre perirea sufletului meu. Dvoastre nu mă puteți despărți de trupul mistic al lui Hristos, nici de dragostea lui. Și iubind pe Hristos și Biserica sa sfântă, fraților mei, eu vă voi iubi și pe voi în El, și voi ruga pe cel Atotputernic să vă acorde aceeaș grație ca și mie, ca cel mai mulți dintre voi să vie la aceasta Piatră, pe care Mântuitorul nostru a zidit Biserica sa și în care singură se poate păstra neclintită, în aceste vremuri de neliniște și de disordine, adevărata credință ortodoxă alui Hristos.

Nu căutați razim al ortodoxiei voastre nici la Moscova, nici la Constantinopol și nici la protestanții dela Cantorbury, ci în singurul centru al unității creștine, la Roma.')

trad. Val. Hetcou teolog.

Influența creștinismului asupra dreptului roman.

Marele romanist german R. v. Ihering a spus, că prin trei mijloace diferite, Roma a făcut să l-se asculte cuvântul în lume: cu spada, cu crucea și cu legea.

Sabia romană, acest simbol al puterii lumești, a ruginit, dar în schimb crucea și legea s'au menținut și nu vor fi uitate niciodată, căci pe ele se bazează progresul uimitor, la care a ajuns omenirea.

Creștinismul n'a avut, la aparență, o influență prea mare asupra dreptului roman, pe care, dupăcum se știe, se întemeiază toate legislațiile moderne. Înainte de toate, pentru că acest drept era complet format la 580 p. Chr., când Teodosiu cel Mare a recunoscut învățătura lui Christos ca religie de stat. A-

1) Păr. Filip Morozow a fost depus și degradat de către autoritățile schismatice ortodoxe din Polonia. Douăzeci și patru de laici ortodocși ruși au urmat exemplul Păr. Filip trecând și ei la catolicism (Nota din Les Nouvelles religieuses No. 20/1925).

poi, dreptul avea cu totul altă menire decât religia, din care cauză nu s'au produs frecări între ele, cari fără îndoială ar fi avut un efect modificator asupra lor.

Cu toate acestea creștinismul a înrăurit foarte mult unele ramuri ale dreptului roman, așa d. p. dreptul familiar. Cred, că unul din cele mai mari merite ale lui, este faptul, că a creiat familia creștinească. Numai acolo unde părinții sunt credincioși, poate să prindă evanghelia iubirii la copii, numai acolo poate să crească o generație nouă, sănătoasă morală.

Dacă analizăm dreptul familiar la Romani, constatăm, că era construit în favoarea tatălui, numit *pater familias*. Acesta avea putere absolută, nu numai asupra copiilor, ci și asupra soției și tuturor rudelor. El dispunea de viața lor, îi putea pedepsi și desmoșteni. Nu exista nici un control asupra activității lui în sânul familiei.

Rudenția era de două feluri: *agnafiunea*, oficial recunoscută și *cognafiunea*, care era mai mult de fapt decât de drept. Agnații erau toți aceia, cari se aflau sub autoritatea aceluiaș șef de familie. Fiul emancipat înceta de a fi agnat cu tatăl său, deci din punct de vedere juridic, era considerat ca un străin; la fel fata, care se mărita.

Căsătoria degenerase într'un fel de concubinaj sau contract, care se putea desface oricând. E deci logic, că numărul divorțurilor trebuia să fie fantastic.

Aceste stări erau menite să distrugă viața socială la Romani. Sub imperiu dispar toate calitățile cetățenești și morale, cari au contribuit la crearea celui mai vast conglomerat politic din antichitate. — Declinul a început!

Tocmai în momentul cel mai critic, când barbarii încep să-și ridice capul la granițele răăăritene, îndreptându-și ochii spre *eterna cetate*, apare creștinismul. Nu vreau să insist aici asupra rolului ce l-a avut acesta în viața publică, ci vreau să arat, întru cât a înrăurit dreptul familiar.

Patria potestas, puterea paternă, e prima victimă a creștinismului. Tatăl nu mai poate omorî copiii și nu-i rămâne decât dreptul de corecțiune.

Un alt merit al creștinismului e faptul, că înlocuiește agnațiunea cu cognafiunea, ceea ce a înrăurit mult dreptul de succesiune. A fost un proces lung și complicat până ce Iustinian l-a încheiat, rupând definitiv cu vechia agnațiune.

Cea mai radicală reformă a realizat-o creștinismul la *căsătorie*. Din vechea *coemptio și consensus nuptiae*, el a făcut un sacrament, transformând contractul într'un act religios. În felul acesta, s'a născut familia creștină, care a fost o condiție sine qua non pentru răspândirea creștinismului.

Vedem prin urmare, că creștinismul a influențat mult dreptul roman. Aceasta dovedește, că un drept, ca să aibă o valoare permanentă, trebuie să

fie inspirat de iubirea de aproapele, pentru că numai astfel va corespunde scopului său, care e fericirea și binele obșteșc.

AUREL PĂCURARIU,

Student al facultății de Drept și Științe de Stat Cluj.

CRONICA.

Predici la Catedrala unită: Duminică 8 Noemvrie (Arhangheli Mihail și Gavril) Mgr. dr. Grigorie Pop. — Duminică 15 Noemvrie cl. dr. Nicolae Flueraș.

— *Personale.* P. S. Sa episcopul nostru diecezan sosit Joi în 29 cor. dela București, a plecat Sâmbătă în 31 la Moftinul mic, însoțit de vicarul său general dr. Gh. Miculaș și primnotarul consistorial Vas. Barbul la sfințire de biserică. Duminică în 15 Noemvrie P. S. Sa va sfinși biserica restaurată din Carei.

— *Rvs. dr. Ioan Coltor*, canonic metropoliton din Blaj, în zilele de 25—29 Octomvrie a condus cu multă măiestrie exercițiile spirituale ale clericilor dela Academia noastră de teologie, fiind Miercuri în 28 seara la ora 6 $\frac{1}{2}$, o predică și pentru publicul credincios, care l-a admirat talentul de orator strălucit.

— *Investirea patriarhului Românilor ortodocși.* Duminică 1 Noemvrie a fost investit la București primul patriarh al Românilor ortodocși, Fericirea Sa Miron. La investirea dela Palat a fost reprezentată și biserica noastră prin Excelența Sa Metropolitul Vasile al Blajului. Să dea D-zeu să fie aceasta un nou pas spre unirea tuturor Românilor sub cel mai mare și cel dintâi între patriarhii lumii, Papa dela Roma.

— Doi cantori caută post. A se adresa la redacție.

— *Sfințirea capelei episcopale.* Vineri în 30 Oct. P. S. Valeriu a sfinșit frumoasa capelă din reședință, zugrăvită de pictorul Augustin Pal. Capela e bogată într'o splendidă și armonioasă ornamentică, vrednică de toată admirația.

— *Antversarea sinodului nicean la Roma.* Duminică în 15 Noemvrie se va ține în San Pietro la Roma o liturghie arhierască orientală întru amintirea de 1600 de ani a sinodului întâi ecumenic ținut la Nicea în 325. Pontificalul îl va celebra patriarhul melchit al Antiochiei Mgr. Cadi în grecește, asistat de 12 episcopi orientali de diferite rituri. Din partea noastră au fost invitați P. P. S. S-lor Valeriu Traian al Orășii și Alexandru al Lugojului. La liturghie va asista și Papa, carele va recita crezul Niceno-Constantinopolitan în grecește și va da „Pace tuturor” tot în grecește. Conferențele celor 52 de prelați orientaliști se continuă la Roma despre sinodul dela Nicea și se publică într'un organ special al Congregației „pro Ecclesia orientali”. Pân'acum au vorbit Card. Tacci, Pr. D' Herbigny, Mgr. Iansens și alții.

TIPIC.

1 Noembrie, Dumineca săpt. a VI-a d. In Sf. Cruci (Dum. a XXI-a d. Rus.) și SS. Cosma și Damlan, vers 4.

Sămbătă la însărat pe 6, ale inv. 3 și ale SS-lor. 3. Mărire și acum dogm. versului. Intrat. Prohimenul zilei. Stihovna inv. Măr. și acum din Mineiu, Trop. inv. Mărire Trop. SS-lor vers 8, și acum: a Născătoarei v. 8.

Duminecă la mănecut. Trop. a Sămbătă scl. ca de obicei ale Duminecii, Ev. inv. și Luminat. inv. a 10-a. Catav: Deschide-volu.

La S. Liturghie, Fericirile v. 4, Trop. inv. Măr.: Cond. SS-lor Șc, acum: Ceeace ești folositoare v. 6. Apostolul Dum. a XXI-a d. Rus. Evangh. Dum. săpt. a V-a d. In. Sf. Cruci. scl.

La însărat (2 Noemvrie SS; Mart. Achindin scl.) pe 6, ale inv. 3 și din Mineiu 3. Măr. și acum, din Mineiu. Stihovna din Ohtoih Mărire-și acum din Mineiu, Trop. SS. din Mineiu Trop. SS. din Min. v. 2. Mărire: Mai marilor . . . și acum a Născ.

8 Noemvrie Dumineca a VII-a d. In. Sf. Cruci (Dum. a XXII-a d. Rus.) și Sob. mai marilor Arhistr. Mihail și Gavril, v. 5

Sămbătă la însărat pe 6, ale inv. 3 și ale sărb. 3. Mărire-și acum, dogm. versului, Intrat Prohimenul zilei, Parenii, Stihovna inv. Mărire-și acum a sărbăt. Trop. inv. Mărire: Trop. sărb. și acum a Născ. Gaina cea din veac . . .

Duminecă la mănecut, Trop. ca Sămbătă. Sedelnele inv. Troparele invierii apoi Polileu cu pripelele sărb. Antif. și Prohimen. ver. 5 Ev. Ev. inv. a 11-a Catavas.: Deschide-volu Luminat. inv. a 11-a. Mărire-și acum. Luminat. sărbăt. La „Foată suflarea” pe 4, ale inv. 2 și ale sărb. 2 scl.

La Sf. Liturghie Fericirile v. 5. Trop. inv. Mărire: Cond. sărb. și acum, a Născ. Ceeace ești folositoare, Apost. Dum. a XXII-a d. Rus. și a sărb. din 8 Noemvrie. Evangh. Dum. săpt. a VII-a d. In. Sf. Cruci și a sărb. din 8 Noemvrie. scl.

La însărat (SS. Mart. Onisfor și Porfirie, și Cuv. Matroana) pe 6, cu Măr. și acum din Mineiu. Stihovna cu Măr. și acum, din Ohtoih. Trop. SS. Măr. a Cuvioasei v. 8, și acum, a Născ. v. 8.: Bucură-te . . .

15, Noemvrie, Dumineca săpt. a VIII-a d. In. Sf. Cruci, (Dum. a XXIII-a d. Rus.) și SS. Mart. Gurie, Samona și Aviv. Vers. 6.

Sămbătă la însărat pe 6, ale inv. 3 și ale SS. 3 Mărire-și acum, dogm. vers. Intrat. Prohimenul zilei: Stihovna inv. Mărire-și acum, din Mineiu. Trop. inv. Mărire. Trop. SS-lor v. 4. și acum, a Născ. Talna . . .

Duminecă la mănecut Trop. ca Sămbătă scl. ca de obicei ale Duminecii, Ev. inv. și Luminat inv. a 1-a Catav.: Deschide-volu.

La Sf. Liturghie, Fericirile v. 6, Trop. inv. Mărire: Cond. SS-lor. și acum a Născ. Ceeace ești folositoare. Apost. Dum. a XXIII-a d. Rus. Evangh. săpt. a VIII-a d. In. Sf. Cruci scl.

La însărat (16 Noemvr. S. Ap. și Evang. Matelu) pe 6 cu Măr. și acum din Mineiu. Stihovna cu Măr. și acum, a zilei. Trop. St-lui Mărire, Mai marilor . . . și acum. Celei ce s'a hrănit.

— Misă, —

Schițe de predici.

A) 1 Nov. Dum. săpt. VI (XXI d. 1. s. Cr. d. Rus)

Tema: Partea prisositoare a bogățiilor e partea săracilor.

„Era un om oare carele bogat și se îmbracă în porfiră și vison veselindu-se în toate zilele minunat. Și era un sărac nume Lazar”. Luca, XVI. 19, 20.

Intr. Nu suntem stăpânii necondiționați ai averii noastre

Tract: P. 1. Partea prisositoare a averii noastre e a săracilor. „Ce rămâne peste alimentarea noastră și îmbracă-

mîntea rațională, să nu-o întoarcem spre lux, ci ca elemoslaă să o așezăm în vistieria cerească, De nu facem așa, lucru străin folosim Sf. Augustin.

II. Cine are avere în prisosință? „In cuibul meu voiți muri” zice Iob. Inșă cum este? Cele ce s'a născut plugar, domn vrea să fie. De are cineva haine mai frumoase, eu să am și mai frumoase, zice; casă frumoasă? eu și mai frumoasă. „Cel ce vrea să fie prieten cu lumea, vrăjmaș va fi lui Dzeu”. Iacob IV. 4.

Inch. Să ne ferim de oameni, al căror Dzeu este argintul; să nu urmăm patima lor.

B) 8 Nov. Dum. săpt. VII (XXII d. s. Cr. d. Rus).

Tema: Speranța.

„Și căzând la picioarele lui Isus, l-a rugat să intre în casa lui”. Luca VIII. 41.

Intr. Cu multe ispite avem a ne lupta în viață. Cea mai mare este, când vezi pre cei răi fericiți, pre cel bun în necaz.

Tract. I. De avem speranță tare, că va împlini Dzeu toate câte ne-a promis, strigăm cu Sf. Pavel „O neașteptasă adâncime a tainelor lui Dzeu! Dzeu pre cel ce-l iubește îi cercă. Aurul în foc se curăță. Cei răi nu sunt vrednici de cercarea lui Dzeu. „Cercă-mă Dzeule și mă curățește” zice David.

II. Dzeu e drept, nu lasă nimic nepedepsit, nimic nerăst plătit. Unde vrei să primești răsplătă sau pedeapsă, aici ori în ceea lume? „Voi veți plânge și lumea se va bucura. Plângerea voastră fusă se va întoarce întru bucurie, zice Isus celor ce-l urmează pe el

Inch. Să folosim suferințele, spre a ne câștiga merite nepedepsite în cer.

— C) Arhangelii Mihail și Gavril (8 Nov).

Intr. Crearea îngerilor. Ingerii buni și răi.

Tract. Rotul îngerilor buni: a) ne păzesc. Ingerii păzitorii; b) ne apără trupul și sufletul. „Ingerilor lui a poruncit să te apere, nu cumva să lovești de piatră piciorul tău”. c) ne sfătuiesc la bine. d) se roagă pentru noi. Pilde.

Inch. Să fim mulțumitori îngerilor buni, să-i cinștim, să-i ascultăm.

— Antif —

BIBLIOGRAFIE.

— A apărut: Viața Precurarei Fecioare Maria prelucrată după mai mulți autori de Gh. Fireza, secretar episcopesc Lugoj. editura autorului. Prețul 50 Lei.

De aceluș: Tine minte. Amintiri dela sfintele misiuni. O carte foarte folositoare și plină de învățături potrivite pentru popor despre misiuni, mărturisire și alte sfaturi sufletesti. Prețul ?

— Cumpărați carticica: Credința soldatului român, de Păr. Dr. Iuliu Florian, fost preot în armată; foarte potrivită pentru soldați. S'a tipărit la Blaj.

— A apărut: „Domnul să ne rugăm” carte de rugăcuni cu 20 de Lei, la Blaj, de Dr. Nic. Brânzeu.

POȘTA RED. ȘI ADM.

— Seneca, Legea Românească, Oradea. Ați putea pune condeiul Dv. în serviciul unei cauze mai bune, decât să măzgăliți pamflete pline de minciuni, calomnii și insulte, culesse de prin autori protestanți obscuri, la adresa șefului suveran al unei religii puternice, căreia, v'ar face cinște, să-i aparțineți

— Abonamente achitate: Buzaș Iosif, inv. Bicsad, 120; Bondrea Vasile teolog 100; D. Tămaș Leontin, Oradea 60; Pr. C. I. Popescu, Traian, Vănuș-Mare, Mehedinți 120; Păr. On. Wolanski 60; Teodor Pilca, teolog 100; D. Vas. Marchiș, secretar domnial Beiuș 120; Of. par. Bușag, Bozinta, Cluj, Topa de Criș câte 120 Lei.

„Tipografia și Librăria Românească” Oradea-Mare. — Redactor resp.: Păr. Dr. Aloisiu L. Tăutu,

